

# ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME ALIŞKANLIKLARI

**Öğr. Gör. Melda Süzer**

Sınıf Öğretmenliği Bölümü  
Eğitim Fakültesi Pamukkale Üniversitesi

## ÖZET

Boş zamanların değerlendirilmesi, bir deneyim biçimi eğitim safhası ve duyguların boşalmasını sağlayan bir yoldur. Boş zamanların değerlendirilmesi, insanın içinde bulunduğu her dönemde önemle ele alınması gereken bir konudur. Ancak bireylerin kişilik gelişimlerinin büyük ölçüde biçimlendiği, yetişkinlik modelinin kurulduğu bir geçiş dönemi olarak görülen üniversite gençliği açısından etkisi daha da önemlidir. Bu araştırmanın amacı, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zamanlarını kimlerle, hangi faaliyetlere katılarak ve nerelerde geçirmeyi tercih ettiklerinin cinsiyet, gelir ve anne-baba öğrenim durumu gibi değişkenler yardımıyla saptanmasıdır. Bu amaçla bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırma Mayıs 1996 ile Temmuz 1996 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi'ne bağlı dört fakültenin öğrencilerinden oluşan 401 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmamızda elde ettiğimiz sonuçlar, üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını daha çok pasif faaliyetlerle değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Öğrencilerin en yüksek oranda tercih ettikleri faaliyet türü birinci sırada kitap okumak, ikinci sırada ise müzik dinlemektir. Öğrencilerin spora olan ilgileri daha çok izleyici düzeyindedir. Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını daha çok arkadaş gruplarıyla beraber geçirmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Araştırmamızda, üniversite öğrencilerinin anne ve babalarının öğrenim durumları ile ailelerin öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmeleri arasındaki ilişki irdelenmiş ve öğrencilerin anne-babalarının öğrenim durumları yükseldikçe, gençleri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmelerinin arttığı saptanmıştır.

## ABSTRACT

Leisure activities is a part of education, a kind of experience and a way of satisfaction. It is a subject to be dealt with seriously throughout all age periods. However, it plays a vital role in terms of university life that is considered as a transition period during which the individual personality developments are completed to a great extent and adult models are shaped. The aim of this study is to determine the preferences of Pamukkale University students for leisure activities, mates and places with the help of variables such as sex, income and parents education. For this purpose a field research has been carried out in 401 students of four faculties of Pamukkale University between May 1996 and July 1996. The results obtained show the fact that university students prefer passive leisure activities. The most preferred leisure activities are reading and listening to music. They are interested in sports mostly as spectators. It is observed that university students prefer participating in leisure activities with their friend groups. In this study the relationship between the education level of parents and orientating their children to choose leisure activities has been analyzed. It has been observed that participation rate in leisure activities is higher in well-educated families.

21. yüzyıla girerken, çağımız insanı hızla değişen dünyanın hızına uyum sağlamak zorundadır. Özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler bireylerin bilinçlenmesinde, yaşam biçimlerinde ve toplumsal davranışlarında etkin rol oynamaktadır. Bu yeni çerçevede varolan üretim, ulaştırma, iletişim, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik ilişkiler ağı kuşkusuz insanların hayat tarzını etkilemekte, evinde, ev dışı ilişkilerinde ve işinde zamanını en verimli, en ekonomik ve en etkin şekilde kullanmak zorunda bırakmaktadır (Ulutak 1988: 6).

---

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1997) yapılan yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

İşte zamanın giderek artan önemi, iş dışındaki zamanın yani boş zamanın da önemini ve etkin kullanımının sağlanması gerektiğini ortaya koymuştur. Özellikle endüstrileşme ile birlikte otomasyonun getirdiği giderek azalan iş saatleri, ücretli tatiller gibi değişiklikler, insanların boş

zamanlarının artmasına yol açmıştır. Böylelikle de iş dışındaki artan bu zaman parçasının değerlendirilmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Gorz'a göre endüstri sonrası toplumlarda boş zaman, işle yer değiştirip daha merkezi bir konum kazanmıştır. Modern toplumdaki insanlar, iş streslerinden uzaklaşmak için yalnızca dinlenmeye değil, iş dışındaki faaliyetlere ve tatminlere de ihtiyaç duyarlar yani boş zamana ihtiyaç duyarlar. Modern anlamda boş zaman, çok sayıda çalışan insanın zevk aldığı, kabiliyetlerini geliştirdiği veya eğlendiği, iş dışındaki olumlu faaliyetlerdir. Modern boş zamanın, ayırdedici karakteri de sadece pasif olarak zaman geçirmek değil, faaliyet ve yaratıcılıktır. Böyle bir anlayışın oluşmasında, eğitimdeki gelişmelerin yanı sıra kitle iletişimlerinin, televizyonun, gazetelerin, popüler edebiyatın ve müziğin, kişilerin kültürel deneyimlerini büyük ölçüde artırarak katkıda buldukları bir gerçektir. İnsanlar; her geçen gün giderek sayıları artan kulüp, restoran, cafe, bar ve eğlence merkezleriyle sosyal yaşamlarının renklenmesi, tatil ve seyahat imkânlarının fazlalaşması sonucunda, geçmişe göre,

bugün tüketmeye, eğlence ihtiyaçlarını ve zevklerini tatmin etmeye adeta teşvik edilmektedirler. Bu da boş zaman faaliyetlerinin kapasitesinin ve bunlara olan ihtiyaçların gelişmesine neden olmaktadır (Sayers 1989). Boş zaman (leisure), araştırmacılar tarafından farklı yönleriyle ele alınan ve çeşitli tanımları yapılan bir kavramdır. Boş zamana ilişkin yapılan tanımlardan bazıları şunlardır:

Dumazedier (Bkz; Outhwaite 1989)'e göre boş zaman; kişinin kendisini yetiştirmesinde, bilgilendirmesinde, kültürel ve yeteneksel gelişimleri için kullandığı zamandır.

Tör (1966), okul ve iş saatleri dışında geçen yaşam parçalarını "boş zamanlar" olarak nitelendirirken, Abadan (1961: 3) araştırmasında boş zamanı uyumak, yemek yemek, vücut bakımı yapmak, okula gidip gelmek ders veya bir işte çalışmak dışında kalan zaman olarak tanımlamaktadır.

Gordon (Bkz; Winnifrieth ve Cyril 1989) ise boş zamanın son derece kişisel olduğundan bahsederek insanın kendi benliğiyle en yakın olduğu zaman olarak tanımlamaktadır. Boş zamanın algılanması ve tanımlanması ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin İngiltere'de araştırmalar boş zamanı iş ve evden arta kalan zamanlar olarak ele alırken, Amerika ve Fransa'da sosyologlar (Kaplan 1960; Dumazedier 1967) değişik bir yaklaşımla boş zamanın anlamlı bir amaç olduğunu savunmaktadırlar. Dumazedier (Bkz; Smith 1987)'e göre boş zamanın içerdiği rahatlama yorgunluğu geçirir, eğlence ise sıkıttan kurtarır. Kişisel gelişimde boş zaman bireyin günlük iş stresinden ve düşüncelerinden kurtulmasına hizmet eder. Boş zamanın içeriği, sadece seçimdeki özgürlük değil, özellikle aile ve arkadaşlık çevresi oluşturmadaki yapıcı rolüdür

Boş zaman, insanın hem kendisi hem de başkaları için bütün zorunluluk ya da bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır. Kısacası insanın, kesin olarak bağımsız ve özgür olduğu, iş yaşantısının dışındaki bir zamandır (Tezcan 1994: 9).

Boş zaman kavramının tanımlanmasında, araştırmacılar tarafından kabul edilen tek bir tanım yapılamamasına karşın boş zamanın "niteliklerini" belirleyen noktalar üzerinde daha çok birleşildiği görülmektedir. Bu da boş zaman dediğimiz zaman parçasının özelliği olan "zorunluluk dışı" olmaktır. Boş zaman, zorunlu olmayan uğraşılara ayrılan zamandır. Boş zamanda kişinin yaptığı herhangi bir faaliyet kendisine ticari çıkar sağlıyorsa ya da kişi bu faaliyeti zorunlulukla veya ideolojik bir amaçla yapıyorsa bu boş zaman olarak kabul edilmemektedir.

Bütün bu tanımlar gözönüne alınarak özetlemek gerekirse; boş zaman bireyin zorunlu olan ihtiyaçlarının (vücut bakımı, yemek yemek, işe gidip gelme, uyku vb.) karşılanması için kullandığı

zamanın dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanabileceği zamandır. Araştırmamızda da boş zaman kavramı bu tanımları itibarıyla kullanılmıştır.

Boş zamanı değerlendirme (recreation) kavramı ise boş zamanda yapılan etkinliklerle ilgili bir kavramdır. Günlük faaliyetlerin, iş ve benzeri çalışmaların dışındaki boş zamanlarda, kişilerin hayata bağlayıcı, dinlendirici, eğlendirici, meşgul edici veya zevk verici olay ve eylemleri yapmak veya katılmak suretiyle ruhen ve bedenen canlılık kazanmaları için yaptıkları faaliyetlerin tümü boş zamanı değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. (Bayer 1974).

Shaw (1986)'a göre boş zamanı değerlendirme, belirli tip boş zaman faaliyetlerine katılım olarak tanımlanabilir. Bunlar spor, kültürel faaliyetler, hobiler gibi faal ve organize boş zaman faaliyetleridir.

Boş zamanların değerlendirilmesi, zengin bir yaşantı elde etme yolu, bir deneyim biçimi, bir eğitim safhası ve duyguların boşalmasını sağlayan bir yoldur. Boş zamanları değerlendirme insanlar için bir ihtiyaçtır. Birey, boş zamanları değerlendirme aracılığıyla kendini ifade etme ve kişiliğini geliştirme fırsatı sağlar (Gökmen ve diğerleri 1985: 16).

Kısacası boş zamanları değerlendirme, bireyin boş zamanlarında doyum sağlamak amacıyla istediği, zevk aldığı bir aktivite ile ilgilenmesidir, yani boş zamanlarda yapılan faaliyetlerdir (Mangır ve Aktaş 1992: 9).

Boş zaman faaliyetleri; herhangi bir ödül ya da başarı kazanma amacını taşımayan, kişilerin fiziksel ve zihinsel güçlerini dış etkenlerin baskısı ile değil içlerinde duymalarından dolayı dışarıya verebilme fırsatını yaratan, katılımında istek, uygulanmasında zevk, sonucunda ise doyum sağlayabilecek her türlü aktivitedir (Yurtseven 1992: 6).

Boş zaman faaliyetleri, toplumdan topluma olduğu gibi aynı toplum içinde bireyin ihtiyaç ve beklentilerine göre sürekli bir değişim içindedir. Geçmişten günümüze değişen eğlence anlayışı buna bir örnektir. Toplumsal ve bireysel açıdan işlevleri olan boş zaman faaliyetleri gerek bireylerin gerekse toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değişkenleriyle etkileşim içerisindedir.

Boş zaman faaliyetleri; insanın ruh sağlığının gelişmesini ve düzenlenmesini, yeteneklerin keşfedilmesini ve geliştirilmesini sağlar, mutluluk verir, yaşamayı geliştirme amaçlıdır, sosyal amaçlara yardımcı olur, yeni bilgi ve beceriler kazandırır, çalışmayı verimli kılar, verimliliği artırır ve üretime hizmet eder (Ergin 1974).

Boş zaman faaliyetlerinin sınıflandırılmasında Abadan (1961: 23-25)'in üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmasında, Blücher'in sınıflandırması temel alınmış ve boş zaman faaliyetleri "sert" ve

”yumuşak” olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Sert (aktif) boş zaman faaliyetleri, kitap okumak, spor yapmak, müzik alanında icra ile uğraşmak, el işi yapmak, resim yapmak, konferanslara gitmek, kurslara katılmak, gençlik teşkilatlarında görev almak vb.dir. Buna karşılık yumuşak (pasif) boş zaman faaliyetleri sinemaya gitmek, tiyatroya gitmek, müzik dinlemek, radyo dinlemek, televizyon izlemek, dans, arkadaşlarla birlikte maksatsız dolaşmak, kahveye gitmek, spor müsabakalarını izlemek vb.dir. Sert boş zaman faaliyetleri, içeriği itibarıyla bireyin tek başına aktif olarak yapması gereken faaliyetlerdir. Yani bu tür faaliyetleri yapanlar bunlara iradi olarak ve çoğu defa tek başına girişmek zorundadırlar. Bu nedenle bu faaliyetlere, bireyin yaratıcı yeteneklerini geliştiren, belli ihtirasları tatmin eden ve kişinin bilinçli ilgisini belli bir noktaya yönelten aktiviteler olarak bakılabilir.

Boş zamanların değerlendirilmesi olgusu, değişik yaş dönemleri için ele alınan ve her dönemde ayrı özellikler gösteren bir süreçtir. Fakat bu sürecin özellikle bireylerde biyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan yoğun değişimlerin yaşandığı bir dönem olan gençlik dönemindeki etkisi birey ve toplum açısından daha önemlidir.

Gençlik dönemi, bireyin fiziksel ve duygusal durumundaki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal olgunluğu kazanması ile devam ederek, bireyin kişisel bağımsızlığını ve toplumsal üretkenliğini kazandığı bir dönemdir. Bu dönemde fiziksel ve sosyal değişikliklerin hızı birbirinden farklıdır (Özbay ve Öztürk 1995; 12). Gençlik döneminin gelişmesinde içinde bulunduğu aile ortamı kadar arkadaşlık ilişkileri, öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik bakımından özellikleri ve katıldığı boş zaman faaliyetlerinin çeşidi ile bu faaliyetlere katılım şeklinin de büyük önemi bulunmaktadır (Köknel 1982). Gençlik dönemi boş zamanlarını faydalı ve aktif olacak şekilde değerlendirmesi onun psikolojik açıdan dengeli olması, sağlam bir kişilik geliştirmesi ve kurduğu sosyal ilişkilerdeki olumluluk açısından önemli olmakla birlikte, toplumun gelişmesi ve kalkınması açısından da etkilidir (Mangır ve Aktaş 1992: 1).

Gençlik kendi içinde genel nitelikleri itibarıyla değişik kategorilere ayrılmaktadır (köy gençliği, kent gençliği, okuyan gençlik, işsiz gençlik vb); Üniversite gençliği de bu kategorilerden birisini oluşturmaktadır. Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri, onlara sağlanan imkanlarla ve verilen fırsatlarla büyük oranda ilgilidir. Bu nedenle köy gençliğinin, kent gençliğinin, gecekondu gençliğinin yada okuyan, çalışan, işsiz olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri de birbirinden farklıdır. Araştırmanın konusunu oluşturan üniversite gençliği ve gerçekleştirdiği boş zaman faaliyetleri bu kapsamda ele alınacaktır.

Üniversite öğrencileri, gençlik dönemiyle birlikte gelen yoğun bir bedensel değişim dönemini henüz tamamlamaktadırlar. Bu dönemin belirleyici özelliği, bireylerin normal gelişimlerinin gerektirdiği bir benlik kavramı krizi yaşamalarıdır. Benlik kavramı, bireyin kendisini algılamasını, diğer insanlarla olan ilişkilerine ait algılarını, çevresindeki nesnelere ait algılarını ve bütün bu algılara verilen değerleri içermektedir. Bu dönemde bireyin kendini tanımak, yetenek ve yeterliliklerinin farkında olması için boş zaman faaliyetlerine katılım kaçınılmazdır. Gençlik döneminin benlik kavramı bunalımını aşan, kişisel bağımsızlığa sahip bireylerin yetiştirilmesinde bilimsel öğrenimin yanı sıra, ailenin verdiği eğitimin ve üniversite öncesi formal eğitimin yoksun bıraktığı itici güç, zengin boş zaman faaliyetleri ile sağlanabilir. Bu faaliyetler aracılığı ile gençler hayata hazırlanmanın yanı sıra ülke kalkınmasında gerekli olan insan gücünü de oluştururlar (Gökmen ve diğerleri 1985: 21-24). Ülkemizde, üniversite gençliğinin büyük çoğunluğu boş zamanlarını, gazete, kitap, dergi okuyarak, sinema ve tiyatroya giderek, radyo dinleyerek, televizyon izleyerek, kahvehaneye giderek, spor müsabakalarını izleyerek arkadaşlarıyla amaçsızca dolaşarak ya da sohbet ederek geçirmektedirler. Ciddi yayınları izleyen, konferansa giden, çeşitli kulüp ya da organizasyonlarda yer alan, resim yapan, müzik aleti çalan, spor yapan, tiyatro ve sanatın diğer dallarıyla aktif olarak ilgilenen üniversite öğrencilerinin azınlıkta olduğunu yapılan araştırmalar ortaya koymuştur (Abadan 1961, Gökmen ve diğerleri 1985, Yurtkur 1988).

Ülkemizde gençliğin etkin boş zaman faaliyetlerine yönelmemesinin nedenlerine bakıldığında, ekonomik yetersizlikler, örgütlenememe ve yeterli bir boş zaman eğitimi verilememesi gibi faktörlerin rol oynadığı görülmektedir (Tezcan 1985).

Burada özellikle üzerinde durulması gereken konu boş zaman eğitimi ve bunun amacıdır. Boş zaman eğitimi, bireyin boş zamanlarını etkin ve yararlı olabilecek şekilde değerlendirebilmesi için yapılan eğitimidir. Bu eğitimde amaç bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade edebilmesi ve kişiliğini geliştirici bir boş zaman faaliyetini seçebilme yeteneğini kazanmasıdır (Mangır ve Aktaş 1992: 10). Amaç ve program açısından eğitim ile boş zaman eğitimi birbirine benzerdir. Ancak eğitim daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Eğitim kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu esas alan, bireyi yetişkin yaşamına hazırlayan gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir. Boş zamanların değerlendirilmesinin amaçları da bu amaca yöneliktir fakat eğitimin ve boş zaman eğitiminin bahsedilen amaçlara yönelme yöntemleri farklıdır. Eğitimde zorunlu öğretim, boş zamanlarda ise gönüllülük ve bireysel seçim esastır. Boş

zamanları değerlendirme, eğitimin tamamlayıcı bir parçasıdır. Genellikle anlık doyum sağlar, oysa ki eğitim daha uzak amaçlara yöneliktir (Tezcan 1977). Boş zaman eğitimi, bireyin boş zamanının “akıllı bir biçimde değerlendirilmesi” eğitimidir. Bireye, boş zaman faaliyetini seçeceği zaman, kullanacağı bazı estetik ve ahlâksal değerlerin, kendisine mal edilmesine yardımcı olan bir eğitimidir. Kısaca bireyin kendisini yaratıcı olarak ifade edeceği, etken ve kişiliğini geliştirici olan boş zaman faaliyeti için, fikir edinmesine yardımcı olan bir eğitimidir. Toplumsal ve kişisel refah bakımından boş zaman saatlerinin bireysel gelişme ve toplumsal düzeni geliştirme açısından kullanılması, boş zaman eğitiminin amacıdır (Tezcan 1994: 75).

Boş zaman eğitimi, formal olabileceği gibi informal de olabilir. Bu eğitimde aile ve okulun rolü çok fazladır. Boş zamanların etken olarak kullanılması evde başlar, fakat aile boş zaman değerlendirme faaliyetlerini sistematik olarak öğretmez, rastlantısal ve dağınık olarak öğretir. Ülkemizde çocuğun hangi faaliyeti seçeceği, genellikle aileyi oluşturan kişilerin ortak istemlerine bağlı olmakla birlikte, kısmen de anne ve babanın otoriter bir biçimde müdahalesi şeklinde oluşmaktadır. Boş zaman eğitiminde informal oyun gruplarının da rolü olmakla birlikte, bu konuda en önemli sorumluluğu üzerine alan kurumlar okullardır (Tezcan 1977).

Okul, bireyi sadece hayatı kazanması için eğitmez, aynı zamanda onu yaşamaya da hazırlar. Bireye yaşamasını öğretme yollarından biri de boş zaman eğitimidir. Okul, boş zamanı kullanmakta duyulan tüm becerileri vermek için ideal olarak en uygun yerdir (Tezcan 1994: 78). Okullardaki boş zaman faaliyetlerine katılmakla, öğrenciler kendi boş zaman saatlerini geliştirebilmelerini sağlayacak ilgi ve becerileri kazanırlar (Hendry ve Marr 1985).

Boş zaman eğitimi yönünden bugün, okulların tüm kaynaklarını harekete geçirmesi bu konuda çeşitli kurumlarla planlama açısından işbirliğine gitmesi ve bu konularda araştırma yapması gereği üzerinde önemle durulmaktadır (Tezcan 1994:82).

Ülkemizde, okullarda bilinçli ve ayrı bir boş zaman eğitimi olduğundan söz edilemez. Boş zaman konuları ile ilgili ders saatleri de çok az ya da yoktur. Okullardaki eğitsel kol etkinlikleri de yetersiz kalmaktadır. Ayrıca öğrencileri okul saatleri dışında yönetecek ve eğitecek boş zaman çalıştırıcıları ya da mesleki liderler yoktur (Tezcan 1977).

Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıkları İle İlgili Saha Araştırması (Pamukkale Üniversitesi Örneği)

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zamanlarını en çok hangi mekanlarda, kimlerle ve hangi faaliyetlere katılarak geçirmeyi tercih ettiklerinin cinsiyet, yaş, gelir durumu gibi değişkenler yardımıyla saptanması ve ailelerin öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmedeki öneminin incelenmesidir.

Araştırmanın bir diğer amacı ise, 1992 yılında kurulmuş ve 1993 yılında aktif faaliyetlerine başlamış olan Pamukkale Üniversitesinde boş zaman faaliyetlerinin organizasyonu, gerekli tesis ve araç-gereç yönünden imkanların sağlanması açısından öğrencilerin üniversitelerinden beklentilerinin uygulanan anket ile saptanması ve bu noktada gerek üniversiteye gerekse üniversite öğrencilerine katkıda bulunulmasıdır.

Alan, Örneklem, Yer ve Süre

Araştırma evrenini Pamukkale Üniversitesi'nde 1995-1996 öğretim yılının bahar yarıyılında, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler, Fen-Edebiyat ve Eğitim fakültelerinde kayıtlı bulunan 3023 öğrenci oluşturmuştur. Evrenin nicel boyutlarına ilişkin veriler Pamukkale Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı'nın “Nisan 1996” istatistiklerinden sağlanmıştır.

Araştırmanın örnekleme, %5 güvenirlilikte tabakalı oranlı örnekleme tekniği kullanılarak seçilen toplam 401 öğrenciden oluşmuştur. Örnekleme; Eğitim fakültesinden 209 öğrenci, Mühendislik fakültesinden 128 öğrenci, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden 28 öğrenci, Fen-Edebiyat fakültesinden de 36 öğrenci bulunmaktadır.

Araştırma Mayıs 1996 ile Temmuz 1996 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesine bağlı dört fakültenin (Mühendislik Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) öğrencileri üzerinde yapılan anketle gerçekleştirilmiştir. Tıp Fakültesi öğrencileri İzmir'de eğitim gördükleri için araştırmaya dahil edilmemiştir. Yine üniversiteye bağlı üç enstitünün ve dört meslek yüksek okulunun öğrencileri de araştırma evrenin çok büyük olması ve dolayısıyla mali külfetinin artması nedeniyle araştırma kapsamına alınmamışlardır. Araştırma Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Eğitim Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin belirtilen öğrenci sayıları ile sınırlıdır.

Veri Toplama ve Değerlendirme Tekniği

Araştırmanın verileri anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Anketin oluşturulmasında, şimdiye kadar bu konuda yapılan araştırmaların sorularından yararlanıldığı gibi bazı yeni sorular da eklenmiştir. Anketin prototipi

oluşturulduktan sonra 45 kişilik bir kontrol grubuna uygulanmış ve biçim, içerik yönünden anlaşılmayan sorular yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra araştırma görevlilerinden oluşan bir gruba anketin içeriği ve nasıl uygulanması gerektiği anlatılarak, anketin öğrencilere uygulanması sağlanmıştır. Soru kağıdı 57 adet kapalı uçlu ve 5 adet açık uçlu olmak üzere toplam 62 sorudan oluşmuştur.

Veriler SPSS (Statistical Package for Social Science) programı kullanılarak işlenmiş ve değerlendirilmiştir. Veri kodlama işlemi sırasında açık uçlu sorulara verilen cevaplar gruplandırılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler öncelikle frekans tabloları biçimine dönüştürülmüş ve seçilen bazı ilişkilerin anlamlılığı Ki-kare tekniği ile incelenmiştir.

#### Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Örneklem verilerinin tek yönlü analizine bakıldığında grubun %36.7'sinin kızlardan, %63.3'ünün de erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında her iki cinsiyet için de toplamda en yüksek oranın 21-22 yaş grubundaki öğrencilere ait olduğu (%40.8) ve bu yaş grubundaki kız öğrencilerin oranının %37.0 erkek öğrencilerin oranının ise %42.9 olduğu görülmüştür.

Örnekleme oluşturan grubun %93.5'i bekarıdır. Araştırma kapsamına giren üniversite öğrencilerinin %52.1'i Eğitim Fakültesi'ne, %31.9'u Mühendislik Fakültesine, %7.0'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne, %9.0'ı Fen-Edebiyat Fakültesine devam etmektedirler.

Örnekleme oluşturan üniversite öğrencilerinin anne ve babalarının öğrenim durumlarının düşük olduğu görülmüştür. Dağılımda en yüksek oran ilkokul mezunu olan anne ve babalara aittir (%50.3 ve %42.0). Annelerin sadece %8.0'ı üniversite mezunu olmasına karşın bu oran babalarda %23.8'e çıkmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin masraflarını karşıladıkları kaynaklara bakıldığında toplamda %56.1'inin masraflarını hem ailelerinden hem de burs ya da krediden elde ettikleri gelirle karşıladıkları görülmüştür. Bu kategoriye cinsiyet açısından bakıldığında oranın kızlarda %56.1, erkeklerde %53.9 olduğu, ihtiyaçlarını çalışarak karşılayan öğrencilerin oranının ise dağılım içinde düşük olduğu görülmüştür (%2.2).

Örneklem kapsamında yer alan öğrencilerin %53.8'inin haftada 10 saat ya da daha fazla boş zamana sahip olduğu görülmüştür. Bu oran kızlarda %47.9, erkeklerde ise %57.1'dir. Bunu takip eden oran %18.8 ile haftada 4-5 saat boş zamana sahip olan öğrencilere aittir. Hiç boş zamanı olmadığını belirten öğrencilerin oranının ise sadece %6.0'dır.

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını, anlaştıkları bir arkadaş grubuyla geçirmeyi tercih

etme oranları yüksektir (%60.1). Bu oran kızlarda %59.9, erkeklerde ise %60.2'dir. Dağılım içinde en düşük oran boş zamanlarını yalnız geçirmeyi tercih eden öğrencilere aittir (%5.2). Bu oran erkek öğrencilerde %4.8 iken kız öğrencilerde %6.1'dir.

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında en sık yaptıkları faaliyetleri tercih etme derecelerine bakıldığında, toplam içinde öğrencilerin kitap okumayı en yüksek oranda birinci sırada tercih ettikleri görülmüştür (%22.7). Bu kategoride kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilerin oranının iki katından daha fazladır (%34.7 ve %15.7). Kitap okumayı ikinci sırada tercih edenlerin oranı dağılım içinde %11.4'dür. Kitap okumayı üçüncü ve altıncı sırada tercih edenlerin oranları toplam içinde aynıdır (%6.7). Öğrencilerin müzik dinlemeyi en yüksek oranda ikinci sırada tercih etmektedirler (%22.4). Bu kategoride kız öğrencilerin oranları, erkek öğrencilerin oranından daha fazladır (%23.8 ve %9.0). Müzik dinlemeyi üçüncü sırada tercih eden öğrencilerin oranı ise toplam içinde %15.2, birinci sırada tercih edenlerin oranı ise dağılım içinde %14.4'tür. Öğrencilerin sinema, konser ve tiyatroya gitmeyi en yüksek oranda üçüncü sırada (%10.4), en düşük oranda da birinci sırada tercih ettikleri görülmüştür. Her iki kategoride de kızların oranı, erkeklerden daha fazladır. Boş zamanlarında radyo dinlemeyi tercih eden öğrencilerin, bunu en yüksek oranda dördüncü sırada tercih ettikleri (%8.4), bu kategorideki kızların oranının %14.3, erkeklerin oranının da %5.1 olduğu görülmüştür. Radyo dinlemeyi birinci sırada tercih eden öğrencilerin oranı ise toplam içinde %3.9'dur. Boş zamanlarında televizyon izlemeyi tercih eden öğrencilerin, bunu en yüksek oranda beşinci sırada tercih ettikleri görülürken (%10.2), en düşük oranda birinci sırada tercih ettikleri görülmüştür (%6.4). Bu kategorideki kız öğrencilerin oranı, erkek öğrencilerin oranından daha düşüktür (%5.4 ve %7.1). Boş zamanlarında spor yapmayı tercih eden öğrencilerin, en yüksek oranda bunu birinci sırada tercih ettikleri görülmüştür. Bu kategoride kızların oranı %2.7 iken, erkeklerin oranı %9.4'tür. Boş zamanlarında dinlendiklerini belirten öğrenciler bunu en yüksek oranda dördüncü sırada tercih etmektedirler (%9.2). Bu kategoride kızların oranı %10.9, erkeklerin oranı ise %8.3'tür. Öğrencilerin, boş zamanlarında arkadaşlarıyla beraber oyun, sohbet vb. faaliyetlerde bulunmayı, en yüksek oranda beşinci sırada tercih ettikleri (%11.2) görülmüştür. Arkadaşlarıyla beraber oyun, sohbet vb.. faaliyetlerde bulunmayı birinci sırada tercih eden öğrencilerin oranı dağılım içinde %9.4'tür. Bu kategoride kız öğrencilerin oranı %8.8 iken, erkek öğrencilerin oranı %9.8'dir. Öğrenciler, açık hava, kır, piknik gibi gezilere katılmayı, en yüksek oranda altıncı sırada tercih etmişlerdir (%7.9), bu kategoride kız öğrencilerin oranı %8.8, erkek öğrencilerin oranı ise %7.5'tir.

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını, dağılım içinde en yüksek oranda (%62.3), açık hava, park bahçe vb. yerlerde geçirmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Bu kategoride kızların oranı %66.0, erkeklerin oranı ise %60.2'dir. Boş zamanlarını evlerinde geçirmeyi tercih eden öğrencilerin oranının toplam içinde %42.1, arkadaş evinde geçirmeyi tercih edenlerin oranının ise %25.5 olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin kahvehaneye gitme sıklıklarına ilişkin dağılım incelendiğinde, toplam içinde %40.1'inin kahvehaneye gitmediği, %59.8'inin ise gittiği görülürken, kahvehaneye gitmediğini belirten kız öğrencilerin oranı, erkek öğrencilerin oranından çok fazladır (%58.5 ve %29.5).

Örnekleme grubundaki öğrencilerin %50.4'ü ailelerinin kendilerini bugüne kadar boş zamanlarını değerlendirmeleri açısından herhangi bir faaliyete yönlendirdiklerini, %49.9'u ise ailelerinin kendilerini bu konuda yönlendirmediğini belirtmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin toplam içinde %90.0'ı, üniversitelerinde Boş Zamanları Değerlendirme Merkezinin kurulmasını yararlı bulurken, %10.0'i böyle bir merkezin kurulmasını yararsız bulmaktadırlar. Boş Zamanları Değerlendirme Merkezi kurulduğunda öğrencilerin toplam içinde %47.9'u bu merkezden her zaman yararlanacaklarını, %47.4'ü ara sıra yararlanacaklarını %4.8'i ise hiçbir zaman yararlanmayacaklarını belirtmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında en çok ne yapmayı önemli gördüklerine ilişkin dağılıma bakıldığında, toplam içinde öğrencilerin en yüksek oranda (% 40.9) boş zamanlarında "bilgi ve beceri arttırmayı" önemli buldukları, %19.5'inin "arkadaşlarıyla beraber olmayı" önemli buldukları, %14.7'sinin de "dinlenmeyi" önemli buldukları görülmektedir. Dağılıma cinsiyet açısından bakıldığında, boş zamanlarında "bilgi ve beceri arttırmayı" önemli bulan kızların oranının %48.3, erkeklerin oranının %36.6 olduğu, boş zamanlarında "arkadaşlarıyla beraber olmayı" önemli bulan erkek öğrencilerin oranının da, kız öğrencilerin oranından fazla olduğu (%22.4 ve %14.3) görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin toplam içinde %60.8'i, boş zaman değerlendirme faaliyetlerinin kendilerine "bilgilerini ilerletme ve yeteneklerini geliştirme" açısından yarar sağladığını belirtmişlerdir. Bu kategorideki kız öğrencilerin oranının, erkek öğrencilerin oranından fazla olduğu görülmektedir (%65.1 ve % 58.3). Öğrencilerin, dağılım içinde %41.8'i boş zaman değerlendirme faaliyetleriyle " farklı yaşam tecrübesi kazandıklarını" belirtirken, %29.3'ü boş zaman faaliyetleriyle "topluma daha kolay uyum sağladıklarını" belirtmişlerdir.

Öğrencilerin, boş zaman faaliyetlerinin tümü düşünülüğünde ve bu faaliyetlere katılma

nedenlerine bakıldığında, toplam içinde %44.9'unun bu tür faaliyetlere "eğitici ve yararlı buldukları, bilgilerini ilerletip uygulayabildikleri" için katıldıkları, bu kategoride kızların oranının %45.6, erkeklerin oranının ise %44.5 olduğu görülmektedir. Dağılım içinde, boş zaman faaliyetlerine katılarak "rahatlıyor ve sıkıttıdan kurtuluyorum" yanıtını veren öğrencilerin oranı %44.1, "zevкли ve eğlenceli bulduğum" için katılıyorum diyen öğrencilerin oranı ise %29.2'dir. Dağılım içinde en düşük oran "bu tür faaliyetler ailemden izin almamı kolaylaştırıyor" seçeneğini işaretleyen öğrencilere aittir (%0.5).

Üniversite öğrencilerine, boş zaman faaliyetlerine istedikleri ölçüde katılıp katılmadıkları sorulduğunda toplam içinde %42.4'ünün evet, %57.6'sının ise hayır yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu faaliyetlere yeteri kadar katılmadığını belirten erkek öğrencilerin oranı %59.1 iken, kız öğrencilerin oranı %55.1'dir. Boş zaman faaliyetlerine istediği ölçüde katılmadığını belirten öğrencilerin toplam içinde %54.8'i, bunun nedenini "çevremde bu tür etkinlikler için tesis, araç-gereç, malzeme yok" yanıtı ile belirtirken, %31.7'si bunun nedenini "boş zaman faaliyetlerine nasıl katılmam konusunda beni yönlendiren kimse yok" seçeneği ile açıklamışlardır. Boş zaman faaliyetlerine katılabilmek için yeterli "ekonomik gücünün" olmadığını belirtenlerin oranı ise dağılım içinde %23.5'tir. Dağılım içinde en düşük oranın (%3.0) ise "ailem bu tür faaliyetlere katılmama izin vermiyor" yanıtını veren öğrencilere ait olduğu görülmektedir.

Araştırma verilerinin X<sup>2</sup> analizi sonucunda ailelerin öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmesi ile anne ve babanın öğrenim durumu arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Annenin öğrenim durumuna bakıldığında, boş zamanı yönlendirmeye olumlu ve olumsuz yanıt veren öğrencilerin her ikisinde de en yüksek oranın annesi ilköğretim mezunu olanlara ait olduğu görülmektedir. Lise mezunu annelerin %14.5 oranında, üniversite mezunu annelerin ise %13.0 oranında öğrencileri boş zamanı değerlendirmeye yönlendirdikleri görülmektedir. Boş zamanı değerlendirmeye yönlendirme açısından en düşük oranın okur-yazar ama ilköğretim mezunu olmayan annelere ait olduğu görülmektedir. Aynı dağılıma babanın öğrenim durumu açısından bakıldığında, ailelerinin kendilerini boş zamanı değerlendirmeye yönlendirdiğini belirten öğrencilerin babalarının %34.3 oranında üniversite mezunu oldukları görülmektedir. Bu kategoride en düşük oranın %2.5 ile okur-yazar olmayan babalara ait olduğu görülmektedir.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

Ülkemizde gençliğin boş zamanlarını değerlendirmesi ile ilgili yapılan alan araştırmalarında, gençlerin daha çok pasif faaliyetlerle boş zamanlarını değerlendirdikleri görülmüştür (Abadan 1961; Yurtkur 1967; Ünver ve diğerleri 1986; Yurtkur 1988). Bu araştırmada da şimdiye kadar yapılan bu çalışmalara paralel sonuçlar elde edilmiştir. Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin boş zamanlarında, birinci sırada tercih ettikleri faaliyet türü, kitap okumadır. Kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre, daha fazla oranda kitap okumayı tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin ikinci sırada tercih ettikleri faaliyet türü ise müzik dinlemektir. Öğrenciler, boş zamanlarında sinema ve konsere gitmeyi en yüksek oranda, üçüncü sırada tercih etmektedirler. Sinema ve konsere gitmeyi, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla tercih ettikleri görülmüştür. Öğrenciler boş zamanlarında televizyon seyretmeyi en yüksek oranda beşinci sırada tercih ederlerken, radyo dinlemeyi en yüksek oranda dördüncü sırada tercih etmektedirler. Üniversite öğrencileri, boş zamanlarında kahvehaneye gitmeyi en yüksek oranda birinci sırada tercih etmektedirler. Arkadaşlarıyla beraber oyun sohbet vb. faaliyetlerde bulunmayı ise en yüksek oranda beşinci sırada tercih etmektedirler.

Üniversite öğrencilerinin, boş zamanlarında en az tercih ettikleri faaliyetler ise resim yapmak, araba kullanmak, bir müzik aleti çalmak, el işleri yapmak, heykel-seramik çalışmak ve video izlemektir.

Araştırma sonuçlarından da görüldüğü gibi Pamukkale Üniversitesi öğrencileri boş zamanlarını daha çok pasif (edilgen) faaliyetlerle değerlendirmektedirler. Öğrencilerin spora olan ilgileri de daha çok izleyici düzeyindedir. Erkek öğrencilerin, kız öğrencilere oranla sportif faaliyetlere daha aktif olarak katıldıkları görülmektedir. Öğrencilerin aktif olarak en çok katıldıkları spor türleri voleybol, basketbol ve futboldur. Öğrencilerin bu sporları daha fazla tercih etmelerinin sebebini, her yerde yapılabilen ve fazla bir maddi külfet getirmeyen sporlar olmaları olarak açıklanabilir.

Ülkemizde boş zamanları değerlendirme biçimi, genellikle bireysel nitelikte olmayıp daha çok grupla katılabilen faaliyetlerden oluşmaktadır (Tezcan 1977). Bu araştırmada da üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını daha çok bir arkadaş grubuyla beraber geçirmeyi tercih ettikleri görülmüştür. Fakat öğrencilerin boş zamanlarını arkadaş gruplarıyla beraber geçirmelerine rağmen, en çok tercih ettikleri boş zaman faaliyetlerinin bireysel nitelikte oldukları görülmektedir (Kitap okumak, müzik dinlemek gibi). Gençlerin bu faaliyetlere bireysel olarak katılmaları, bu faaliyetlerin yalnız katılma zorunluluğu taşımalarından ileri gelmektedir.

Araştırmamızda üniversite öğrencileri arasında kahvehaneye gitmenin yoğun olarak tercih edildiği görülmektedir. Öğrenciler bunun nedenini, kendilerinin uygun şartlarda gidecekleri başka yerler olmaması olarak açıklamışlardır. Öğrencilerin Denizli’de gidebilecekleri cafe, restoran ve bar türü yerlerin oldukça az oluşu da kahvehaneye gitmelerinin bir nedeni olarak yorumlanabilir.

Öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarında ellerine geçen para miktarının önemli etkisi vardır. Araştırmada, öğrencilerin ellerine geçen aylık para miktarı arttıkça, boş zaman faaliyetleri için harcadıkları para miktarının da arttığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler maddi imkansızlıklar nedeniyle yapmak isteyip de yapamadıkları faaliyetleri sportif faaliyetler, müzik ve sanat ağırlıklı faaliyetler, gezilere katılmak ve kurslara katılmak olarak belirtmişlerdir.

Gençlerin, boş zaman faaliyetlerine katılmalarında ve bu konudaki tercihlerinde ailelerinin etkisi çok fazladır. Aile, gencin yetişmesinde boş zaman faaliyetlerini geliştirebilecek ve destekleyebilecek bir kurumdur. Ailenin nitelikleri, anne-babanın öğrenim durumu ve çocuklarına karşı tutumu, gencin boş zaman faaliyetlerini aile kurumu aracılığıyla öğrenmesini ve bu faaliyetlere katılmasını etkiler (I. Gençlik Şurası 1989: 4). Özellikle çocukluk döneminden başlayarak ailenin bireyi boş zamanları değerlendirmeye yönlendirmesinin önemi büyüktür. Çünkü herhangi bir boş zaman faaliyetini ileri yaşlarda da sürdürenler arasında, bunu gençliğinde yapmış olanların, hiç yapmamış olanlara oranla çok fazla sayıda olduğu kanıtlanmıştır (Gökmen ve diğerleri 1985: 18). Bu açıdan ailenin bireyi, boş zamanları değerlendirmeye yönlendirmesinin gerekliliği bir gerçektir.

Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin anne ve babalarının öğrenim durumları ile ailelerin öğrencileri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmeleri arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları yükseldikçe, gençleri boş zamanlarını değerlendirmeye yönlendirmelerinin arttığı saptanmıştır.

Pamukkale Üniversitesi öğrencileri, üniversitelerinde boş zamanları değerlendirmelerine yardımcı olacak imkanlar olmadığını belirtmişler ve boş zamanlarını yararlı faaliyetlerle geçirmeleri konusunda kendilerini yönlendirecek bir “Rehberlik biriminin” ya da “Boş Zamanları Değerlendirme Merkezinin” kurulmasını istemişlerdir. Öğrenciler bu merkezde müzik, spor, el sanatları, kitap, dergi ve benzeri okuma salonları ile seminer, panel gibi faaliyetlere yer verilmesini önemli bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilere, boş zamanlarında en çok ne yapmayı önemli gördükleri sorulduğunda, yarıya yakın kısmının bilgi ve beceri arttırmak seçeneğini

işaretlediği, bu faaliyetlerin bilgilerini iletme ve yeteneklerini geliştirme açısından kendilerine yarar sağladığını bildirdikleri ve boş zaman faaliyetlerinin tümünü düşündüklerinde de bu faaliyetlere eğitici ve yararlı buldukları, bilgilerini iletme ve uygulayabildikleri için katıldıklarını belirttikleri görülmüştür. Oysa öğrencilerin, gerçekleştirdikleri boş zaman faaliyetleri düşünüldüğünde (kahvehaneye gitme, sokakta arkadaşlarla dolaşma, vb.) bu faaliyetlerin eğitici ve yararlı olmadıkları, bilgi ve beceri arttırmaya yönelik olmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin bu soruların sosyal beğenirliğinden etkilenip, asıl yaptıklarına yönelik değil, yapmak istediklerine yönelik cevaplar verdikleri düşünülebilir.

Kısaca özetlemek gerekirse, Pamukkale Üniversitesi öğrencileri çok para harcamayı gerektirmeyen ve klasikleşmiş bazı boş zaman faaliyetleriyle, boş zamanlarını değerlendirmektedirler. Pamukkale Üniversitesi öğrencileri, kendilerine bazı olanaklar sağlanması halinde boş zamanlarını şimdikinden daha üretken ve etken biçimde geçireceklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilere boş zaman faaliyetlerine katılmayışlarının sebebi sorulduğunda, alınan cevaplar; çevremde bu tür etkinlikler için tesis, araç-gereç, malzeme yok seçeneği ve boş zaman faaliyetlerine nasıl katılmam konusunda beni yönlendiren kimse yok seçeneğidir. Özellikle gençlerin, boş zaman faaliyetlerine katılmada kendilerini yönlendirici kişilerin olmamasını belirtmeleri, onların boş zaman eğitimine ve boş zaman çalıştırıcılarına (liderlerine) duydukları ihtiyacın bir göstergesidir.

Boş zamanları değerlendirme liderliği bugün birçok gelişmiş batı toplumunda ve Amerika'da ayrı bir meslek haline gelmiştir ve özel bir eğitimi gerektirmektedir. Bu liderler çeşitli yaş kesimlerine göre uzmanlaşmışlardır (çocuklar, yaşlılar ve gençler için ayrı ayrı liderler vardır). Bu kişiler, kapalı ve açık hava, boş zaman değerlendirme olanaklarının birçok tiplerini yönetirler, bireylerin yeni ilgiler edinmelerine rehberlik ederler, boş zaman değerlendirme gruplarını örgütlemeye yardımcı olurlar. Kısacası, toplumun tüm kesimlerinin ilgilerine rehberlik ve hizmet ederler (Tezcan 1994: 182-184). Gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirme yönünden bilinçli bir eğitimden geçmedikleri ve bunun sonucunda da boş zamanlarını edilgen ve yararsız bir biçimde değerlendirdikleri görülmektedir.

Boş zamanların değerlendirilmesi, geniş ölçüde bir eğitim sorunu olduğu için, konu öncelikle ilk ve orta okulların müfredatlarında yer almalı boş zaman eğitimi şimdi olduğu gibi beden dersi gibi sadece fiziksel bir eğitimle sınırlı kalmamalıdır. Gençlerin topluma katılımcı bireyler olmaları için, boş zaman faaliyetlerinin etkilerinden yararlanılmalıdır. Gençlerin boş zaman kavramını

algılamadaki görüşleri genişletilmeli ve konunun önemi kavratılmaya çalışılmalıdır. Boş zaman eğitimi sorumluluğu sadece devlete ait değildir. Bu konuda aileler, okullar, çeşitli sosyal hizmet merkezleri ve gönüllü kuruluşlar da sorumluluk almalıdır. Özellikle bireyin değer sisteminin oluşmasında, çocukluk dönemindeki deneyimlerinin büyük rol oynadığı düşünülürse, boş zaman değerlendirme için temel tutum kalıplarının verilmesi açısından çocukluktan daha uygun bir dönem yoktur. İşte bu nedenle ailenin, bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ailelerin, kitle iletişim araçları yardımıyla sürekli olarak yaygın eğitimle bilinçlendirilmesi gerekir (Tezcan 1985). Bu araçlar yardımıyla bir yönden gerekli bilgiler verilirken, diğer yönden boş zamanların bireyin ve toplumun kalkınması için kullanılmasını sağlayacak değer yargıları aktarılmalıdır (Köknel 1981: 178).

Gençler için bu yönde hazırlanacak programlar yalnız eğlence amaçlı değil, aynı zamanda fiziksel ve düşünsel kapasitelerini geliştirecek, onlara beceriler kazandıracak şekilde planlanmalıdır. Ancak bu amaçları içeren boş zaman değerlendirme programlarıyla gençlere sorumluluk alma, küçük gruplar içinde iş yapma, üretken olma, birbirlerine karşı anlayışlı olma, kurallara uyma, bilgilerini genişletme, rasyonel düşünme olanakları sağlanabilir. Böylelikle, boş zaman faaliyetlerine dinlendirme ve eğlendirme fonksiyonları yanısıra, eğitim boyutu da getirildiği takdirde işlevsel bir anlam kazanır (Gökçe 1983: 18).

Ayrıca gençlerin eğitilmesinde, örgün eğitim sisteminde güzel sanatlarla ilgili çalışmalara ve yaratıcı faaliyetlere öncelik verilmelidir. Gençlik hizmetlerinde görev alacak, gençlere her yönden örnek olabilecek bilgiye ve niteliğe sahip "liderler" yetiştirilmesi için eğitim programları geliştirilmelidir (I. Gençlik Şurası 1989: 12-13). Gençlerin uygun şartlarda gidebilecekleri gençlik lokalleri oluşturulmalı, gençlere boş zaman imkanları tanyacak, gençlik teşkilatları desteklenmelidir. Spor, gençlere bir hayat tarzı olarak benimsetilmeli, bu alanda gerekli tesis, malzeme imkanları gençlere sağlanmalıdır.

Üniversiteler, özellikle öğrencilerin meslek açısından kariyerlerine önem verdikleri kadar, gençlerin entelektüel yönlerini geliştirmelerinde katkıda bulunacak boş zaman faaliyetlerine de önem vermelidirler. Bu konuda üniversite bünyesinde çeşitli hobi kulüplerinin oluşturulması sağlanmalı, gençlerin boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri tesis, araç-gereç ve binaların temin edilmesine çalışılmalıdır. Ayrıca üniversitelerin mediko-sosyal hizmetleri daha aktif hale getirilmeli, üniversitede olabilecek çeşitli sosyal organizasyonların, düzenlenmesi ve örgütlenmesi sağlanmalıdır. Gençliğin bu konudaki



beklenti ve istemlerini belirleyecek çalışmalar yapılmalı ve niteliksel ya da niceliksel açıdan çıkan

sonuçlar doğrultusunda hizmet götürülmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ABADAN, Nermin (1961) Üniversite Öğrencilerinin Serbest zaman Faaliyetleri. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- BAYER, M. Zekai (1974) "Memleketimizde Tabiatı Koruma ve Rekreasyon." Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri. Ankara: O.D.T.Ü. Yayınları, 49-81.
- ERGİN, Göksel (1974) "Boş Zamanları Değerlendirme Eğitimi ve Planlaması." Çalışma ve Çalışma Dışı Zamanın Planlanması Semineri. Ankara: O.D.T.Ü. Yayınları, 28-35.
- GENÇLİK ŞURASI, I. (1989) Gençliğin Serbest Zaman Faaliyetleri Ön Çalışma Raporu T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- GÖKÇE, Birsen (1982) "Gençliğin Türk Toplumundaki Konumu." Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları. Ankara: T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı , Yayın No: 01-85, 31-42.
- GÖKÇE, Birsen (1983) Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınlar. Ankara: T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Yayın no: 01-8.
- GÖKMEN, Hülya (1985) Yüksek öğrenim öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri ve Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- KÖKNEL, Özcan (1981) Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları. İstanbul: Cem Yayınevi.
- KÖKNEL, Özcan (1982) "Gençlik Çağının Psiko-Sosyal Nitelikleri." Gençlik ve Toplum Konulu Bilimsel Toplantı Konuşmaları. Ankara: Yayın No: 01-85.
- OUTHWAITE, William (1989) "The Diversity of Social Time." The Journal of the International Sociological Association, XXXVII, 3: 214-228.
- ÖZBAY, Haluk ve E. ÖZTÜRK (1995) Gençlik. Cep Üniversitesi, Yeni Yüzyıl Kitaplığı. İstanbul: , İletişim Yayınları
- MANGIR, Mine ve Y. AKTAŞ (1992) Gecekondu Gençliğinde Boş Zaman Etkinlikleri. Ankara: Ank. Ün. Ziraat Fak. Yay. No: 1268.
- SAYERS, Sean (1989) "Work, Leisure and Humon Needs." The Philosophy of Leisure. T. Winniffrith ve C. Barrett (Ed.) London: Macmillan Press, 34-51.
- SHAW, M.Susan (1986) "Leisure, Recreation or Free Time? Measuring Time Usage." Journal of Leisure Research, XVIII, 4: 177-189.
- SMİTH, Joan (1987) "Men and Women at Play: Gender, Life-cycle and leisure." Sport Leisure and Social Relations. S. Horne, D. Jary ve A. Tomlinson (Ed.) London: Routledge and Kegan Paul Ltd. 51-78.
- TEZCAN, Mahmut (1977) "Boş Zaman Eğitimi ve Eğitim Politikamız." Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, IX, 1-4: 403-414.
- TEZCAN, Mahmut (1985) "Ülkemizde Orta Öğrenim Gençliği Açısından Boş Zamanların Değerlendirilmesi." Türk Dili, XVIII, 398: 117-119.
- TEZCAN, Mahmut (1994) Boş Zamanları Değerlendirme Sosyolojisi. Ankara: Atilla Kitabevi.
- TÖR, N. Vedat (1966) "Boş Zamanları Değerlendirmede Telkin Vasıtalarının Rollerini." Boş Zamanları Değerlendirme Semineri. Halk Sağlığı Eğitim

- Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası, 61-76.
- ULUTAK, İlknur (1988) Kitle İletişim Araçları ve İletişim Ortamlarının Boş Zaman Değerlendirme Eğilimleri Açısından Bir Yüksek Öğrenim Kurumunda Sınanması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- YURTSEVEN, Afet (1992) Kent Çevrelerinde Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi ve Küçükçekmece Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- YÜKSEK ÖĞRENİM KREDİ VE YURLAR KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (1988) Yurtkur Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Beklenti ve Problemleri. Ankara: Ekim,
- WINNIFRITH, Tom ve C. BARRETT (1989) The Philosophy of Leisure. London: Macmillan Press,